

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

MAI SINH TUYẾN

**MẠNG LƯỚI CHỢ NÔNG THÔN Ở MIỀN ĐÔNG
TỈNH HÀ GIANG TRƯỚC NĂM 1945**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

THÁI NGUYÊN - 2016

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

MAI SINH TUYẾN

**MẠNG LƯỚI CHỢ NÔNG THÔN Ở MIỀN ĐÔNG
TỈNH HÀ GIANG TRƯỚC NĂM 1945**

**Chuyên ngành: LỊCH SỬ VIỆT NAM
Mã số: 60 22 03 13**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. ĐÀM THỊ UYÊN

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi dưới sự hướng dẫn của PGS. TS Đàm Thị Uyên. Tư liệu trong luận văn này là trung thực và có nguồn gốc, xuất xứ rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu chưa được ai công bố trong bất cứ công trình khoa học nào.

Thái Nguyên, tháng 10 năm 2016

Tác giả

Mai Sinh Tuyên

LỜI CẢM ƠN

Luận văn này được hoàn thành với sự giúp đỡ của nhiều cơ quan, tập thể và cá nhân. Trước hết tôi xin gửi lời cảm ơn tới Trung tâm học liệu - Đại học Thái Nguyên; Sở Văn hóa thể thao và Du lịch, thư viện tỉnh Hà Giang cùng với bà con nhân dân các huyện Đồng Văn, Mèo Vạc, Yên Minh, Bắc Mê đã giúp đỡ tôi trong quá trình khảo sát thực tế và khai thác tư liệu.

Đặc biệt, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới cô giáo hướng dẫn PGS.TS Đàm Thị Uyên đã chỉ bảo tận tình, động viên, khích lệ tôi trong suốt thời gian học tập và hoàn thành luận văn.

Tôi cũng xin trân trọng cảm ơn tới Ban Giám hiệu, các thầy cô giáo trường THPT Kim Ngọc, huyện Bắc Quang, tỉnh Hà Giang, các thầy cô trong khoa Lịch sử trường Đại học Sư phạm, Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện về mọi mặt để tôi yên tâm học tập.

Cuối cùng, tôi xin gửi lời cảm ơn tới bạn bè và người thân đã luôn động viên, chia sẻ tạo điều kiện tốt nhất cho tôi trong suốt thời gian học tập và thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, tháng 10 năm 2016

Tác giả

Mai Sinh Tuyên

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ viết tắt	iv
Danh mục các bảng	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
3. Mục đích, đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
4. Nguồn tư liệu và phương pháp nghiên cứu	5
5. Đóng góp của đề tài	6
6. Cấu trúc của luận văn:.....	6
Chương 1. KHÁI QUÁT VỀ MIỀN ĐÔNG TỈNH HÀ GIANG	7
1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên	7
1.2. Lịch sử hành chính miền Đông Tỉnh Hà Giang	11
1.3. Các thành phần tộc người.....	15
1.4. Tình hình kinh tế - xã hội	20
Tiểu kết chương 1:.....	27
Chương 2. CHỢ NÔNG THÔN Ở MIỀN ĐÔNG TỈNH HÀ GIANG TRƯỚC NĂM 1945	28
2.1. Những quan niệm về chợ và chợ nông thôn.....	28
2.1.1. Những quan niệm về chợ	28
2.1.2. Quan niệm về chợ nông thôn.....	30
2.2. Mạng lưới chợ nông thôn miền Đông tỉnh Hà Giang.....	32
2.3. Địa điểm và thời gian họp chợ	46
2.4. Hoạt động mua bán ở chợ	49
2.4.1. Thành phần mua bán.....	49

2.4.2. Phương thức mua bán	51
2.4.3. Các loại hàng hóa trao đổi ở chợ	54
Tiểu kết chương 2	63
Chương 3. VAI TRÒ CỦA MẠNG LƯỚI CHỢ NÔNG THÔN ĐỐI VỚI KINH TẾ, XÃ HỘI VÀ VĂN HÓA	65
3.1. Vai trò của mạng lưới chợ nông thôn đối với kinh tế, xã hội	65
3.1.1. Chợ nông thôn – nhân tố thúc đẩy quá trình lưu thông hàng hóa	65
3.1.2. Chợ nông thôn – nhân tố củng cố mối liên hệ giữa các tộc người	66
3.2. Chợ nông thôn – Thể hiện văn hóa các tộc người	69
3.2.1. Nhu cầu giao tiếp, thông tin và giải trí của người đi chợ.	70
3.2.2. Chợ - nơi thể hiện Bản sắc văn hóa riêng của mỗi tộc người.....	73
3.2.3. Chợ - nơi trai gái hẹn hò, nơi gặp gỡ của tình yêu.....	78
3.2.4. Chợ - nơi văn hóa ẩm thực được thể hiện.....	80
3.2.5. Chợ nơi tuyên truyền, giác ngộ quần chúng	81
3.3. Những hạn chế trong hoạt động của mạng lưới chợ nông thôn.....	83
Tiểu kết chương 3	87
KẾT LUẬN	88
TÀI LIỆU THAM KHẢO	90
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Chữ viết tắt	Chữ viết đầy đủ
1	CTQG	Chính trị Quốc gia
2	ĐHSP	Đại học sư phạm
3	GS, PGS	Giáo sư, Phó Giáo sư
4	KHXH	Khoa học xã hội
5	Nxb	Nhà xuất bản
6	T.T	Thị trấn
7	UBND	Ủy ban nhân dân
8	VHDT	Văn hóa dân tộc
9	VHTT	Văn hóa thông tin

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Thống kê dân số theo thành phần tộc người ở miền Đông Hà Giang (Năm 2015).....	16
Bảng 1.2. Mạng lưới chợ nông thôn ở miền Đông Hà Giang.....	45

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nhắc đến chợ ai cũng biết là nơi gặp gỡ, giao lưu giữa những người cần bán hàng hóa và người tiêu dùng cần mua. Từ xa xưa không chỉ ở đồng bằng mà cả ở miền núi đã có chợ. Chợ được hình thành xuất phát từ nhu cầu trao đổi vật phẩm, hàng hóa của người dân. Trong Hồng Đức Thiện chính thư, vua Lê Thánh Tông viết: “việc lập chợ là hệ quả của việc tụ tập đông đúc dân cư. Thiết chế các chợ đó nhằm mục đích phân phối hàng hóa quốc gia ra khắp đất nước và làm dễ dàng công việc giao dịch trao đổi theo nhu cầu” [15, tr.33].

Khu vực miền núi phía Bắc nói chung, tỉnh Hà Giang nói riêng, địa hình hiểm trở, dân cư thưa thớt, giao thông đi lại khó khăn, trước đây mỗi làng bản tồn tại như một đơn vị kinh tế - xã hội độc lập, ít có sự liên hệ với bên ngoài. Vì vậy, chợ có vai trò quan trọng góp phần phá vỡ nền kinh tế khép kín tự cấp, tự túc của đồng bào, là môi trường tiếp nhận sự tác động của các yếu tố bên ngoài vào cộng đồng làng bản, đồng thời là cầu nối giữa cộng đồng làng bản với thế giới bên ngoài.

Ngoài chức năng trao đổi, mua bán hàng hóa chợ còn là nơi gặp gỡ, hò hẹn của thanh niên nam nữ, nơi kết nối tâm tư, tình cảm, trao đổi những kinh nghiệm trong cuộc sống và sản xuất của cư dân các tộc người, là nơi mà các hoạt động văn hóa, lễ hội được diễn ra. Chính vì vậy, chợ nông thôn miền núi đóng vai trò quan trọng trong đời sống kinh tế, văn hóa, xã hội.

Với những lý do đó, chúng tôi chọn đề tài ***“Mạng lưới chợ nông thôn ở miền Đông Tỉnh Hà Giang trước năm 1945”*** để làm đề tài luận văn thạc sỹ với mong muốn khôi phục một cách có hệ thống, khoa học, chân thực các hoạt động trao đổi, mua bán, sinh hoạt văn hóa tinh thần trong các chợ nông thôn ở miền Đông Tỉnh Hà Giang trước năm 1945, qua đó có thêm những hiểu biết về đời sống kinh tế, văn hóa của các tộc người nơi đây.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Đề cập đến chợ và mạng lưới chợ nông thôn ở Việt Nam đã có một số bài viết và các công trình nghiên cứu:

Nguyễn Đức Nghinh với bài viết “*Chợ làng, một nhân tố củng cố mối quan hệ dân tộc*” đăng trên tạp chí Nghiên cứu Lịch sử số 5 năm 1981 [31], đã khái quát mối quan hệ trong làng xã, qua văn hoá “chợ” từ đó tác giả làm rõ mối quan hệ cộng đồng mang đậm tình làng nghĩa xóm, một nét đẹp trong văn hoá dân tộc Việt Nam.

Nguyễn Thừa Hỷ với bài viết “*Mạng lưới chợ ở Thăng Long - Hà Nội trong những thế kỷ XVII - XVIII - XIX*”, Tạp chí Nghiên cứu lịch sử, số 1/1983 [24], bài viết cung cấp nhiều tư liệu và đã tái hiện một cách rất cụ thể, sinh động về mạng lưới chợ Thăng Long - Hà Nội trong các thế kỉ XVII- XIX từ không gian, địa điểm họp chợ đến các mặt hàng trao đổi, phương thức mua bán tại chợ và mối quan hệ của chợ với nhà nước phong kiến.

Vũ Thị Minh Hương với bài viết “*Chợ gia súc và việc buôn bán trâu bò ở Bắc Kỳ thời kỳ 1919 – 1939*”, đăng trên Tạp chí Nghiên cứu lịch sử, số 1 năm 2001 [23]. Tác giả đã làm rõ sự ra đời, tổ chức, hoạt động của các chợ gia súc; các luồng buôn bán gia súc chính và các hình thức vận chuyển gia súc ở Bắc Kỳ dưới thời thuộc Pháp.

Tác giả Lê Thị Mai trong cuốn “*Chợ quê trong quá trình chuyển đổi*”, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 2003 [28] đã dựng lại bức tranh chợ quê vùng đồng bằng sông Hồng trong thời kỳ đổi mới, trong đó tác giả đã tập trung đi sâu phân tích một số chợ vùng đồng bằng sông Hồng và cách tiếp cận của một nhà nghiên cứu xã hội học.

Cuốn “*Chợ quê Quảng Bình*” của tác giả Đặng Kim Liên, Nxb Văn hoá dân tộc Việt Nam [26], đã khái quát sự hình thành và phát triển của chợ quê Quảng Bình, trong đó đã tập trung đi sâu phân tích phương thức họp chợ, hoạt động buôn bán của từng chợ, những nét đặc trưng của mỗi chợ quê Quảng Bình